

Μια κοινωνία καταδοτών

Πολιτικές διώξεις, εργασιακά κολαστήρια και ένας εσμός από πράκτορες και ρουφιάνους στην Αλβανία των μέσων της δεκαετίας του 1970

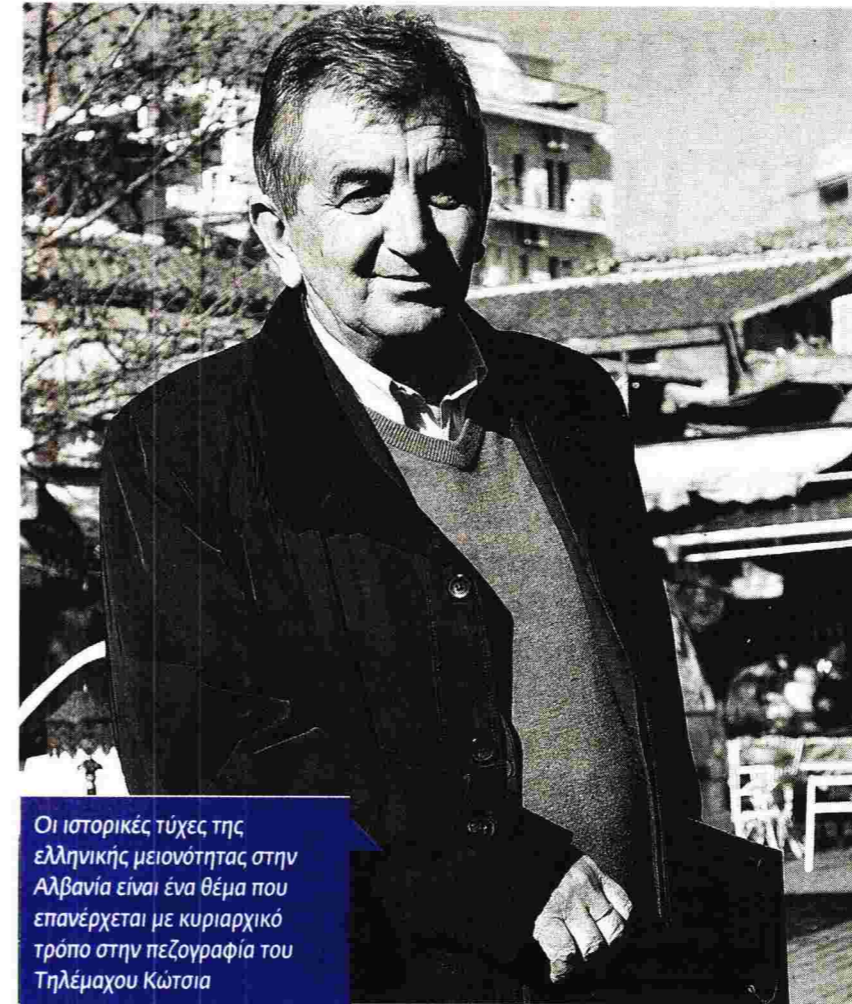
ΤΟΥ ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Οι ιστορικές τύχες της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία είναι ένα θέμα που επανέρχεται με κυριαρχικό τρόπο στην πεζογραφία του Τηλέμαχου Κώτσια. Τι συστηματική όμως θεώρηση και κλιμάκωσή του τη συναντάμε στη νουβέλα *Τα επτά παράθυρα* (2002) και στο μυθιστόρημα *Στην απέναντι όχθη* (2002). Στην πρώτη παρακολουθούμε την Αλβανία του τέλους της δεκαετίας του 1960, όπου οι ελληνοφώνοι τελειόφοιτοι του Γυμνασίου αγωνίζονται να ξεφύγουν από τον πολιτικό εφιάλτη του Ενβέρ Χότζα μέσα από την αναζήτηση του έρωτα. *Στην απέναντι όχθη* (2009), ο Κώτσιας ξεκινάει από τις αρχές της δεκαετίας του 1920, όταν τα ελληνοαλβανικά σύνορα βρίσκονται σε μόνιμη ρευστότητα, περνάει στα χρόνια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν οι Αλβανοί (εθνικόφρονες και κομμουνιστές) προσπαθούν να ελέγξουν πάση θυσία τους μειονοτικούς, και φτάνει μέχρι την επιώδυνη περίοδο του 1950, όταν οι μηχανισμοί του Αλβανικού Κόμματος Εργασίας μετατρέπουν τα βορειοηπειρωτικά χωριά σε πεδίο βολής μιας απολύτως αυθαίρετης, φατριαστικής και αυταρχικής εξουσίας. Με το τωρινό του μυθιστόρημα, που τιτλοφορείται *Σινική μελάνη*, ο Κώτσιας έρχεται να συμπληρώσει την τριλογία του για την ελληνική μειονότητα, έργα και ημέρες της οποίας ανιχνεύονται και στη συλλογή διηγημάτων

Τρεις γενιές Αμερικάνοι (2004), όπου οι μειονοτικοί δίνουν τη μάχη της διαφυγής στο εξωτερικό προκειμένου να κατακτήσουν έναν αξιοπρεπή και ελεύθερο βίο.

Και στα τρία παλαιότερα έργα, το κέντρο προσοχής του συγγραφέα καταλαμβάνει το κομμουνιστικό καθεστώς: παρά την εθνοτική και τη γλωσσική τους περιθωριοποίηση, οι μειονοτικοί ασφυκτούν εν τέλει κάτω από την ίδια σιδερένια μπότα με τους Αλβανούς. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και στη *Σινική μελάνη*, όπου στα μέσα της δεκαετίας του 1970 τρεις νεαροί της περιφέρειας της Δρόπολης συλλαμβάνονται για τις αντικαθεστωτικές τους προκλήσεις, βασανίζονται στα μπουντρούμια του Αργυρόκαστρου και καταλήγουν στην εργασιακή κόλαση του ορυχείου του Σπατς. Στο Σπατς δεν υπάρχουν φυλές και εθνότητες – μόνο τα αποστεωμένα θύματα μιας δυστοπίας η οποία αποδεικνύεται απείρως χειρότερη από την πραγματικότητα.

Παίρνοντας αφορμή από τις διώξεις συγγενών του, ο Κώτσιας γράφει ένα από τα σημαντικότερα μυθιστορήματά του με πρωταγωνιστή τον Σωτήρη Ζώτο που καταφέρνει να επιζήσει από τα μαρτύρια και να βρεθεί σώος και αβλαβής στην Ελλάδα, όπου πάντως θα έλθει αντιμέτωπος με την ομφαλοσκοπηση των μειονοτικών και το εμπόριο το οποίο στήνεται για την εκμετάλλευση της βορειοηπειρωτικής ταυτότητας. Τα πιο δυνατά μέρη του βιβλίου είναι χωρίς αμφιβολία τα δύο πρώτα. Με την αντιδιακοσμπτική και απροσχη-

Οι ιστορικές τύχες της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία είναι ένα θέμα που επανέρχεται με κυριαρχικό τρόπο στην πεζογραφία του Τηλέμαχου Κώτσια

μάτιστη γλώσσα του και τη ρεαλιστική απεικόνιση της πολιτικής και αστυνομικής βίας (που δεν εκτρέπεται ποτέ σε νατουραλιστικές υπερβολές), ο Κώτσιας αναδεικνύει τη βαθύτερη διαφθορά της κομμουνιστικής εξουσίας – την ικανότητά της να κατασκευάζει ακούραστα μέσα στον χρόνο μια κοινωνία καταδοτών. Οι πάντες στην πάμφτωχη Αλβανία του Χότζα (Αλβανοί, μειονοτικοί και κάθε είδους άτυχοι που αποκλείστηκαν στο εσωτερικό των συνόρων) παροτρύνονται και εκπαιδεύονται (για να μην ξαναπάνε φυλακή, για να αποκτήσουν ένα φτενό προνόμιο ή για να κοιμηθούν ένα βράδυ ήσυχοι) στο έργο της κατάδοσης. Και όλοι υποχρεώνονται να βιώσουν το ίδιο

αίσθημα ήττας και αυτοαπαξίωσης από το οποίο και δεν θα απαλλαγούν ποτέ στη ζωή τους.

Ανατριχιαστικό δείγμα στρατοπεδικής λογοτεχνίας, με πλατιές επιφάνειες, ποικίλους χώρους, πληθώρα προσώπων και πολλαπλά επίπεδα χρονικής ανάπτυξης, η *Σινική μελάνη* (με σινική μελάνη γράφουν τα τρία παιδιά της Δρόπολης τις προκλήσεις τους) είναι εκτός των άλλων και ένα μυθιστόρημα χωρίς την παραμικρή ιδεολογική επιβάρυνση: ο άσφαιρος πατριωτισμός και η ρητορική της εθνικής περηφάνιας δεν έχουν καμιά θέση στις σελίδες της που μιλούν για την οικουμενική κατάσταση του ανθρώπου σε συνθήκες έσοχατης καταπίεσης.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΚΩΤΣΙΑΣ

Σινική μελάνη

Μυθιστόρημα.
Εκδόσεις Πατάκη,
σελ. 507,
τιμή 18,80 ευρώ

